

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY MAJLISI QONUNCHILIK PALATASI

12-avgust
2026

“Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot”

O'zbekiston Respublikasi davlat mustaqilligining 35 yilligi

“MAMLAKATIMIZDA EKOLOGIK BARQARORLIKNI TA'MINLASHDA PARLAMENTNING ROLI”

Respublika ilmiy-amaliy konferensiya

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

*Elektron nashr. 258 sahifa.
2026-yil, avgust*

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyeich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow))
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

KIRISH

EKOLOGIK QONUNCHILIKNI TAKOMILLASHTIRISH VA “YASHIL” TARAQQIYOT BORASIDAGI PARLAMENT NAZORATI

Xamzayev Abdushukur Xudoykulovich
O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Qonunchilik palatasidagi
O‘zbekiston ekologik partiyasi fraksiyasining rahbari

Hurmatli konferensiya ishtirokchilari!

Xonimlar va janoblar!

Jahonda kechayotgan iqlim o‘zgarishi, biologik xilma-xillikning qisqarishi, suv resurslari tanqisligi, yerlarning degradatsiyasi va atrof-muhit ifloslanishi kabi ekologik tahdidlar barcha davlatlar oldida umumiy vazifalarni qo‘ymoqda. Bu esa ekologik xavfsizlikni ta‘minlash, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish hamda barqaror rivojlanishning huquqiy asoslarini mustahkamlashni davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri sifatida belgilashni taqozo etmoqda.

“Yashil” taraqqiyotni ta‘minlash zamon talablariga javob beradigan qonunchilik bazasini shakllantirish, uni muntazam takomillashtirib borish hamda qabul qilingan qonunlar ijrosi ustidan samarali parlament nazoratini ta‘minlash bilan chambarchas bog‘liqdir.

Muhim ijtimoiy, iqtisodiy va siyosiy ahamiyatga ega bo‘lgan ekologik munosabatlarni huquqiy tartibga solishga qaratilgan ekologik qonunchilik samaradorligini oshirish muhim omil hisoblanadi.

So‘nggi yillarda Yangi O‘zbekistonda atrof-muhitni muhofaza qilish, ekologik xavfsizlikni ta‘minlash va “yashil” iqtisodiyot tamoyillarini hayotga keng joriy etishga qaratilgan keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Mazkur islohotlarning huquqiy poydevorini mustahkamlash hamda ularning ijrosini ta‘minlashda parlamentning o‘rni va mas‘uliyati tobora ortib bormoqda.

Ekologik xavfsizlikni ta‘minlash va “yashil” taraqqiyotga erishish har qanday davlatning puxta o‘ylangan huquqiy siyosatiga bevosita bog‘liqdir. Shu nuqtai nazardan, so‘nggi yillarda Yangi O‘zbekistonda ekologik sohada qonunchilikni xalqaro standartlar asosida takomillashtirishga qaratilgan tizimli islohotlar amalga oshirilmoqda.

Eng avvalo, 2023-yilda xalqimizning xohish-istaklari asosida qabul qilingan O‘zbekiston Respublikasining yangi tahrirdagi Konstitutsiyasi muqaddimasidagi «mamlakatimizning bebaho tabiiy boyliklarini ko‘paytirishga, hozirgi va kelajak avlodlar uchun asrab-avaylashga hamda atrof-muhit musaffoligini saqlashga astoydil ahd qilib...» degan jumlar ham bu borada mamlakatimiz o‘zining aniq va mustahkam pozitsiyasiga ega ekanini anglatadi. Bundan tashqari, Bosh Qomusimizda ijtimoiy, iqtisodiy huquqlar qatori «ekologik huquq» tushunchasi kiritildi.

Xususan, fuqarolarning qulay atrof-muhitga bo‘lgan huquqi, tabiiy boyliklarni asrab-avaylash hamda kelgusi avlodlar manfaatlarini ta‘minlash davlatning ustuvor vazifalaridan biri sifatida belgilandi.

Keyingi yillarda o‘rmonlardan foydalanish, yaylovlarni muhofaza qilish, qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirish, ekologik audit, gidrometeorologiya, organik mahsulotlar ishlab chiqarish, ichimlik suvi ta‘minoti hamda suv resurslarini boshqarish sohalarida qabul qilingan qonunlar mazkur yo‘nalishda yaxlit huquqiy tizimni shakllantirishga xizmat qildi.

So‘nggi yillarda mamlakatimizda ekologik qonunchilikni takomillashtirishda quyidagi yo‘nalishlar ustuvorlik kasb etdi:

- birinchidan**, atrof tabiiy muhitni muhofaza qilish va ekologik xavfsizlikni ta‘minlash;
- ikkinchidan**, iqlim o‘zgarishi oqibatlarini yumshatish va oldini olish, “yashil” iqtisodiyotni rivojlantirish;
- uchinchidan**, yerdan foydalanish va muhofaza qilish;
- to‘rtinchidan**, yer osti boyliklaridan foydalanish va muhofaza qilish;
- beshinchidan**, suvdan foydalanish va muhofaza qilish;
- oltinchidan**, o‘simlik dunyosidan foydalanish va muhofaza qilish;
- yettinchidan**, hayvonot dunyosini muhofaza qilish va undan foydalanish;
- sakkizinchidan**, atmosfera havosini muhofaza qilish qonunchiligi;
- to‘qqizinchidan**, gidrometeorologiya sohasi.

Hurmatli konferensiya ishtirokchilari!

2016–2025-yillarning o'zida ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish sohasida 30 ga yaqin qonun qabul qilinib, ular ekologik munosabatlarni huquqiy tartibga solishning zamonaviy tizimini yaratish uchun poydevor bo'ldi.

Jumladan, "Hayvonot dunyosini muhofaza qilish va undan foydalanish to'g'risida", "O'simlik dunyosini muhofaza qilish va undan foydalanish to'g'risida", "O'rmon to'g'risida", "Qayta tiklanuvchi energiya manbalari to'g'risida", "Ekologik audit to'g'risida", "Gidrometeorologiya faoliyati to'g'risida", "Organik mahsulotlar to'g'risida", "Tuproqni muhofaza qilish va uning unumdorligini oshirish to'g'risida", "Ekologik ekspertiza, atrof-muhitga ta'sirni baholash va strategik ekologik baholash to'g'risida", "Issiqxona gazlarining chiqarilishini cheklash to'g'risida"gi yaxlit va yangi tahrirdagi qonunlar hamda Suv kodeksining qabul qilinishi mamlakatimizda ekologik siyosatning huquqiy asoslarini yangi bosqichga olib chiqdi.

Mazkur qonunlar nafaqat tabiiy resurslarni muhofaza qilishning huquqiy mexanizmlarini takomillashtirdi, balki iqlim o'zgarishiga moslashish, "yashil" iqtisodiyotni rivojlantirish, qayta tiklanuvchi energiya manbalarini keng joriy etish, biologik xilma-xillikni asrash hamda ekologik xavfsizlikni ta'minlashga qaratilgan davlat siyosatining huquqiy poydevorini mustahkamladi.

Bugungi kunda ekologik qonunchilikning asosiy vazifasi faqat tabiatni muhofaza qilish bilan cheklanmaydi. U investitsiya siyosatini shakllantirish, resurslardan samarali foydalanish, "yashil" texnologiyalarni rag'batlantirish, iqlim o'zgarishi oqibatlariga moslashish hamda aholining munosib hayot sifatini ta'minlashning muhim huquqiy omiliga aylanmoqda.

Mamlakatimiz xalqaro huquqning teng huquqli subyekti sifatida bir qator xalqaro hujjatlarga qo'shildi.

Xususan:

Qonunchilik palatasi majlislarida hukumat a'zolarining Qonunchilik palatasi deputatlari savollariga javoblarini eshitish — "Hukumat soati";

davlat organlari rahbarlarining o'z faoliyati masalalari yuzasidan axborotini eshitish;

Qonunchilik palatasi tomonidan davlat organlarining mansabdor shaxslariga qonunlar va davlat dasturlarining ijrosi masalalari yuzasidan parlament so'rovi yuborish;

Qonunchilik palatasining tegishli qo'mitasi tomonidan davlat organlari rahbarlarining axborotini eshitish;

qonun hujjatlarining ijrosi holatini va huquqni qo'llash amaliyotini tegishli qo'mita tomonidan o'rganish hamda qonunosti hujjatlarining qabul qilinishi yuzasidan monitoringni amalga oshirish;

deputatlik so'rovlari yuborish va boshqa shakllarda amalga oshirilmoqda.

O'zbekiston Ekologik partiyasi fraksiyasi va uning deputatlari ham mazkur jarayonlarda faol ishtirok etmoqda.

2025-yil davomida Ekologik partiya fraksiyasi tashabbusi bilan ekologik masalalar yuzasidan 2 marotaba hukumat a'zolarining axboroti eshitildi va davlat organlarining mansabdor shaxslariga 3 marotaba parlament so'rovi yuborildi.

Shu bilan birga, fraksiya yig'ilishlarida sohadagi qonunlar va davlat dasturlarining ijrosi yuzasidan 13 marotaba tegishli mansabdor shaxslarning axborotlari eshitildi.

Hurmatli anjuman ishtirokchilari!

Fraksiyamiz Qonunchilik palatasi deputatlari bilan hamkorlikda kelgusida ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish sohasidagi qonunlarni tizimlashtirish, qonunlarda huquqiy tartibga solish mexanizmlarini aniq belgilashga qaratilgan qonun loyihalari ustida ish olib bormoqda.

Jumladan:

ekologik qonunchilikni tizimlashtirish va kodifikatsiyalashga qaratilgan O'zbekiston Respublikasi Ekologiya kodeksini maromiga yetkazish;

"Hayvonlarni shafqatsiz munosabatdan himoya qilish to'g'risida"gi qonun loyihasini;

"Atmosfera havosini muhofaza qilish to'g'risida"gi qonun loyihasini yangi tahrirda;

"Muhofaza etiladigan tabiiy hududlar to'g'risida"gi qonun loyihasini yangi tahrirda;

"Chiqindilar to'g'risida"gi qonun loyihasini yangi tahrirda;

"Atrof-muhit monitoringi to'g'risida"gi yangi qonun loyihasini ishlab chiqish oldimizda turgan ustuvor vazifalar hisoblanadi.

Hurmatli konferensiya ishtirokchilari!

Xulosa o'rinda aytishimiz mumkinki, Yangi O'zbekistonda ekologik qonunchilikni takomillashtirish va "yashil" taraqqiyotni ta'minlash jarayonida parlament nafaqat qonun qabul qiluvchi oliy vakillik organi, balki qabul qilingan qonunlarning hayotga to'liq va samarali tatbiq etilishi ustidan ta'sirchan nazoratni amalga oshiruvchi muhim konstitutsiyaviy institut sifatida ham alohida o'rin tutadi.

Ishonchim komilki, mazkur xalqaro konferensiya doirasida bildiriladigan ilmiy yondashuvlar, amaliy takliflar va ilg'or tajribalar ekologik qonunchilikni yanada takomillashtirish, o'zaro tajriba almashish hamda barqaror va "yashil" taraqqiyot maqsadlariga erishish yo'lida muhim muvaffaqiyat maydoni bo'lib xizmat qiladi.

E'tiboringiz uchun rahmat!

MUNDARIJA

AHOLINING EKOLOGIK MADANIYATINI YUKSALTIRISHDA EKOLOGIK TA'LIM, JAMOATCHILIK ISHTIROKI VA SHAXSIY JAVOBGARLIK: 2025–2026-YILLARDAGI INSTITUTIONAL O'ZGARISHLAR TAHLILI.....	16
Sharipov Kongratbay Avezimbetovich	
BMTNING BARQAROR RIVOJLANISH MAQSADLARINI MILLIY DARAJADA AMALGA OSHIRISH: O'ZBEKISTON TAJRIBASI VA USTUVOR YO'NALISHLAR.....	24
Teshaboyev To'liqin Zakirovich	
YASHIL IQTISODIYOTNI IQTISODIY VA HUQUQIY QO'LLAB-QUVVATLASH, INSTITUTIONAL MEXANIZMLAR VA O'ZBEKISTON TAJRIBASI.....	31
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna	
TAKOMILLASHTIRISH: YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMLAR VA O'ZBEKISTON TAJRIBASI	37
Shamsiddin Allayarov	
EKOLOGIYA SOHASIDAGI QONUNCHILIKNI TAKOMILLASHTIRISHNING DOLZARB MASALALARI	45
S. Sh. Utemuratova	
EKOLOGIK BARQARORLIK — YANGI O'ZBEKISTON TARAQQIYOTINING MUSTAHKAM POYDEVORI.....	49
G'afforov X. L.	
MENEJMENT VA BIZNES BOSHQARUVIDA EKOLOGIK, YONDASHUV, ESG TAMOIYILLARI, “YASHIL” STRATEGIYA VA KORPORATIV BOSHQARUV MEXANIZMLARI	58
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich	
РОЛЬ ГРУППЫ ДЕПУТАТОВ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО ДВИЖЕНИЯ УЗБЕКИСТАНА В ОБЕСПЕЧЕНИИ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ УСТОЙЧИВОСТИ	65
Алиханов Борий Батирович Сангинов Саидрасул Сайдакпарович	
YASHIL ISLOHOTLARNI AMALGA OSHIRISH HAMDA EKOLOGIK BARQARORLIKNI TA'MINLASHDA YASHIL PARTIYALARNING GLOBAL AHAMIYATI.....	69
Qo'chqorov Islomjon Nurali o'g'li Xursanov Kamoljon Erkinjon o'g'li	
RESPUBLIKAMIZDA EKOLOGIK SIYOSAT VA XAVFSIZLIK MASALALARI.....	73
Raximov Oybek Raimovich Xofizov Baxriddin Turdievich	
AHOLINING EKOLOGIK MADANIYATINI YUKSALTIRISHDA JAMOATCHILIK ISHTIROKI VA TA'LIM IMKONIYATLARI (STEAM YONDASHUVI MISOLIDA).....	76
N. Matkarimova	
O'ZBEKISTONDA YOSHLAR PARLAMENTINI MUHIM DEMOKRATIK INSTITUT SIFATIDA SHAKLLANTIRISH BOSQICHLARI VA ISTIQBOLDAGI REJALAR.....	80
Abdullayev Muxammadqodir Mashxur o'g'li Xushvaqtov Feruzbek Ilxom o'g'li	
СОТРУДНИЧЕСТВО ПАРЛАМЕНТА УЗБЕКИСТАНА С ННО В ПОВЫШЕНИИ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ НАСЕЛЕНИЯ	83
Сангинов Саидрасул Сайдакпарович	
OROLBO'YI MINTAQASIDA «SUV IQTISODIYOTI» VA «YASHIL OBLIGATSIYALAR» (GREEN BONDS) TIZIMINI YANADA RIVOJLANTIRISHDA PARLAMENT NAZORATI VA QONUNCHILIK MEXANIZMLARI (XORAZM VILOYATI MISOLIDA).....	87
Otamuratov Oybek Baxtiyorovich	

INKLYUZIV YONDASHUV ASOSIDA EKOLOGIK TARBIYANI TASHKIL ETISHNING IJTIMOIIY PEDAGOGIK IMKONIYATLARI	93
Xodjaye va Mohira Mirzahmadovna	
KORXONALARNING BARQAROR RIVOJLANISH TIZIMIDA EKOLOGIK VA IJTIMOIIY KO'RSATKICHLAR AUDITI.....	97
Akbarov Azizbek Abdusattarovich	
O'ZBEKISTONDA XALQARO BIZNESNING BARQAROR RIVOJINI TA'MINLASHDA MARKETING VA YASHIL INNOVATSIYALARNING ROLI VA AHAMIYATI.....	103
Sayfullayeva Nigora Fayzulla qizi	
TOZA HUDUDDAN YASHIL TAFAKKURGA — EKOLOGIK ISLOHOTLARNING AMALIIY NATIJALARI (SURXONDARYO VILOYATI MISOLIDA)	107
Alimardonova Z. M.	
SUV RESURLARIDAN OQILONA FOYDALANISH — BARQAROR TARAQQIYOT OMILI	111
Jo'rayev Komiljon Begmonovich	
Xudoyqulov Avloqul Nurmanovich	
IQLIM O'ZGARISHIGA MOSLASHISH SHAROITIDA SHAHAR VA SANOAT HUDUDLARINI «YASHIL» ZONALASHTIRISHNING HUQUQIIY KAFOLATLARI	114
Berdikulova Munira Faxriddin qizi	
EKOLOGIK BARQARORLIKNI TA'MINLASHDA XALQARO HUQUQIIY STANDARTLARNI O'ZBEKISTON QONUNCHILIGIGA IMPLEMENTATSIYA QILISH: XALQARO MAJBURIYATLAR IJROSI USTIDAN PARLAMENT NAZORATINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	118
Egamberdiyeva Sevara Baxodir qizi	
EKOLOGIK MASALALARDA PARLAMENTLARARO HAMKORLIK VA XALQARO TAJRIBA ALMASHINUVI	123
Ergasheva Nodira Toxir qizi	
IQLIM O'ZGARISHIGA MOSLASHUV SIYOSATIDA FARG'ONA VILOYATINING YEROSTI SUVLARI MONITORINGI.....	127
Abdulxayev Zoxidjon	
O'ZBEKISTONDA EKOLOGIK XAVFSIZLIKNI TA'MINLASHDA PARLAMENT NAZORATINING NATIJADORLIGI: INSTITUTSIONAL MEZONLAR.....	132
Saburova Juldizxan Axmetovna	
O'ZBEKISTONDA IQLIM O'ZGARISHINING AMUDARYO HAVZASI VA OROLBO'YI HUDUDIDAGI SUV RESURLARI HAMDA QISHLOQ XO'JALIGIGA TA'SIRI	137
Mamadiyarov Dilshod Uralovich	
Xodjiyev Alisher Kuldashevich	
IQLIM O'ZGARISHINING ZAYTUN NAVLARINING GULLASHIGA TA'SIRI.....	140
Yormatova D.Y.	
Xaydarkulov S.	
BARQAROR RIVOJLANISH MAQSADLARINI AMALGA OSHIRISHDA PARLAMENT NAZORATINI TAKOMILLASHTIRISH	143
Jo'rayeva Shahina Narzullayevna	
IQLIM MUAMMOLARI VA ULARNI YUMSHATISHGA DOIR AMALIIY YECHIMLAR.....	146
Mirxoliqova Charos Xabibullaevna	
Qodirova Shahnoza Ziyodulloyevna	
YASHIL BELBOG'LAR NEGA KERAK?.....	149
Yormatova Dilorom Yormatovna	
MAMLAKATIMIZDA EKOLOGIK BARQARORLIKNI TA'MINLASHDA PARLAMENTNING ROLI: XOTIN-QIZLAR ISHTIROKI VA JAMOATCHILIK NAZORATI.....	154
Sharipova Diyora Botirovna	

YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA UZLUKSIZ TA'LIM TIZIMIDA EKOLOGIK MADANIYAT VA KO'NIKMALARNI SHAKLLANTIRISH USULLARI.....	158
Toshturdiyev Nurbek Nurali o'g'li Hakimova Mahbuba	
EKOLOGIK TA'LIM VA TARBIYANI RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY PEDAGOGIK YONDASHUVLARNING AHAMIYATI.....	163
Qutlymuratov Baxitbay Xojabayevich	
ARASTUNING ONG VA TABIAT HAQIDAGI TA'LIMOTINING SHARQ FALSAFASIGA TA'SIRI.....	166
Umaraliyeva Gulchexra Baxodirjonovna	
ФОРМИРОВАНИЕ ИНТЕГРИРОВАННОЙ СИСТЕМЫ ESG-ТРАНСФОРМАЦИИ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ ПОЛИМЕРНОЙ УПАКОВОЧНОЙ ИНДУСТРИИ: ЭКОНОМИЧЕСКИЕ МЕХАНИЗМЫ И ОЦЕНКА РЕЗУЛЬТАТИВНОСТИ.....	169
Ташпулатов Дильмурад Рустамович	
TALABA-YOSHLARDA EKOLOGIK-HUQUQIY MADANIYATNI RIVOJLANTIRISHNING INSTITUTIONAL MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	172
Habibjonov Izzatbek Dilshodjon o'g'li	
MINTAQAVIY EKOLOGIK BARQARORLIKNI TA'MINLASHDA O'RMON FONDI IMKONIYATLARIDAN FOYDALANISH HAMDA PARLAMENT NAZORATINI TAKOMILLASHTIRISH.....	177
Egamberdiyev Shaxzod Baxodir o'g'li	
MARKAZIY O'ZBEKISTON SUV QUSHLARI GELMINTOFAUNASINING HUDUDLAR KESIMIDA TAQSIMLANISHI	182
Soliyeva Gulnoza Daniyarovna	
ТЕХНОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ПОЛУЧЕНИЯ ТОФУ ИЗ СОЕВОГО МОЛОКА С ПРИМЕНЕНИЕМ РАЗЛИЧНЫХ КОАГУЛЯНТОВ И ОЦЕНКА ЕГО КАЧЕСТВА	185
Ш. А. Ишниязова Д. Нурвафаева К. О. Додаев	
PARIJ IQLIM BITIMI VA BRM 13-MAQSADINI AMALGA OSHIRISHDA PARLAMENT DIPLOMATIYASI: XALQARO MAJBURIYATLARNING MILLIY QONUNCHILIKKA INTEGRATSIYASI.....	188
Abdullayeva Shahlo Shokir qizi Muitov Davron Sabirovich	
FOND BOZORIDA INVESTORLARNING INVESTITSION XULQ-ATVORINI TAKOMILLASHTIRISHDA MOLIYAVIY SAVODXONLIKNING AHAMIYATI	193
Karimova Nurjahan Olim qizi	

FOND BOZORIDA INVESTORLARNING INVESTITSION XULQ-ATVORINI TAKOMILLASHTIRISHDA MOLIYAVIY SAVODXONLIKNING AHAMIYATI

Karimova Nurjahan Olim qizi

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

“Korporativ moliya va qimmatli qog‘ozlar” kafedrası mustaqil tadqiqotchisi

E-mail: nur2025karimova@gmail.com

ORCID: 0009-0004-5791-6519

Annotatsiya. Tadqiqotda moliyaviy savodxonlik investorlarning risk va daromadlilikni baholash, diversifikatsiya tamoyillariga amal qilish, bozor axborotini tanqidiy tahlil qilish hamda uzoq muddatli investitsion strategiyani shakllantirish jarayonlariga ta'sir etuvchi muhim omil sifatida ko'rib chiqilgan. Shuningdek, haddan tashqari ishonch, ommaviy ergashuv xatti-harakati, FOMO, zararlarni qabul qilishdan qochish va impulsiv savdo qarorlari kabi xulq-atvor xatolari yoritilgan. Tezida moliyaviy savodxonlik xulq-atvor xatolarini kamaytiruvchi muhim vosita bo'lsa-da, uning samaradorligi tanqidiy fikrlash, riskni ongli boshqarish, raqamli moliyaviy savodxonlik va investorlarni himoya qilish mexanizmlari bilan uzviy bog'liq ekani asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: moliyaviy savodxonlik, xulq-atvor xatolari, investorlar, fond bozori, investitsion qarorlar, risk, diversifikatsiya, FOMO, ommaviy ergashuv xatti-harakati, raqamli moliyaviy savodxonlik.

Abstract. The study examines financial literacy as an important factor influencing investors' ability to assess risk and return, adhere to diversification principles, critically analyse market information, and develop long-term investment strategies. It also considers behavioural biases such as overconfidence, herding behaviour, fear of missing out (FOMO), loss aversion, and impulsive trading decisions. The thesis demonstrates that although financial literacy is an important instrument for reducing behavioural biases, its effectiveness is closely related to critical thinking, informed risk management, digital financial literacy, and investor protection mechanisms.

Keywords: financial literacy, behavioural biases, investors, stock market, investment decisions, risk, diversification, FOMO, herding behaviour, digital financial literacy.

Аннотация. В исследовании финансовая грамотность рассматривается как важный фактор, влияющий на способность инвесторов оценивать риск и доходность, соблюдать принципы диверсификации, критически анализировать рыночную информацию и формировать долгосрочную инвестиционную стратегию. Также освещены такие поведенческие ошибки, как чрезмерная самоуверенность, стадное поведение, страх упустить возможность (FOMO), неприятие потерь и импульсивные торговые решения. В тезисе обосновано, что, хотя финансовая грамотность является важным инструментом снижения поведенческих ошибок, её эффективность тесно связана с критическим мышлением, осознанным управлением рисками, цифровой финансовой грамотностью и механизмами защиты инвесторов.

Ключевые слова: финансовая грамотность, поведенческие ошибки, инвесторы, фондовый рынок, инвестиционные решения, риск, диверсификация, FOMO, стадное поведение, цифровая финансовая грамотность.

KIRISH

Zamonaviy fond bozorlarida investorlarning investitsion qarorlarini shakllantirish jarayoni nafaqat iqtisodiy ko'rsatkichlar, moliyaviy instrumentlarning daromadlilik yoki bozor infratuzilmasining rivojlanganlik darajasi bilan, balki investorlarning moliyaviy savodxonligi va xulq-atvor xususiyatlari bilan ham bevosita bog'liqdir. An'anaviy moliya nazariyasida investorlar mavjud axborotni to'liq tahlil qiluvchi, risk va daromadlilik nisbatini obyektiv baholovchi hamda ratsional qaror qabul qiluvchi subyekt sifatida talqin qilinadi. Biroq zamonaviy xulq-

atvor moliyasi bo'yicha olib borilgan ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatmoqdaki, real bozor sharoitida investorlar ko'pincha hissiy holat, cheklangan axborot, psixologik stereotiplar, ommaviy kayfiyat, haddan tashqari ishonch va qisqa muddatli foyda kutishlari ta'sirida qaror qabul qiladilar.

So'nggi yillarda xalqaro ilmiy adabiyotlarda moliyaviy savodxonlik investorlarning xulq-atvor xatolarini kamaytiruvchi muhim omil sifatida keng tadqiq etilmoqda. Xususan, Suresh tomonidan 2024-yilda olib borilgan tadqiqotda moliyaviy savodxonlik va xulq-atvor og'ishlari investitsion qarorlar sifatiga bevosita ta'sir etishi asoslangan [5]. Inghelbrecht va Tedde (2024) ishida investorning o'z moliyaviy bilimlarini haddan tashqari yuqori baholashi ortiqcha savdo faolligi va riskli aktivlarga moyillikni kuchaytirishi mumkinligi ko'rsatilgan [6]. Demak, moliyaviy savodxonlikni faqat nazariy bilim sifatida emas, balki o'z bilim va imkoniyatlarini xolis baholash, riskni anglash, investitsion intizom va tanqidiy fikrlash bilan birgalikda tahlil qilish zarur. Shu bois moliyaviy bilimlarning amaliy qo'llanilishi alohida ahamiyat kasb etadi.

Investorlarning asosiy xulq-atvor xatolariga haddan tashqari ishonch, zararlarni qabul qilishdan qochish, ommaviy ergashuv xatti-harakati, FOMO (foydani qo'ldan boy berishdan qo'rqish), yakor effekti, mavjud axborotga haddan tashqari tayanish va tasdiqlovchi axborotni izlash kiradi. Mavjud tadqiqotlar moliyaviy savodxonlik fond bozoridagi ishtirokka ijobiy ta'sir ko'rsatsa-da, xulq-atvor og'ishlarini to'liq bartaraf eta olmasligini ko'rsatadi.

Bugungi kunda investorlar fond bozoriga nafaqat an'anaviy brokerlik xizmatlari, balki mobil ilovalar, onlayn platformalar, ijtimoiy tarmoqlar, investitsion bloglar va moliyaviy yo'nalishdagi raqamli ta'sir ko'rsatuvchilar (*finfluencerlar*) orqali kirib kelmoqda. Bunday sharoitda investorlar juda katta hajmdagi axborot oqimi, qisqa muddatli bozor signallari, ommaviy tavsiyalar va raqamli rag'batlantirish mexanizmlari bilan to'qnash keladi. OECD va IOSCO tomonidan e'lon qilingan so'nggi hisobotlarda moliyaviy savodxonlikning raqamli komponenti, ya'ni **digital financial literacy** tushunchasi alohida ahamiyat kasb etayotgani qayd etiladi.

Moliyaviy savodxonlikning xulq-atvor xatolarini kamaytirishdagi roli, ayniqsa, rivojlanayotgan fond bozorlarida muhim ahamiyatga ega. Shu sababli moliyaviy savodxonlik fond bozorining barqaror rivojlanishi, chakana investorlarni himoya qilish, qisqa muddatli spekulativ operatsiyalar bilan bog'liq risklarni kamaytirish va uzoq muddatli investitsion madaniyatni shakllantirishning muhim institutsional omili sifatida namoyon bo'ladi.

O'zbekiston sharoitida ham ushbu masala alohida ilmiy-amaliy ahamiyatga ega. Mamlakatda kapital bozorini rivojlantirish, aholining fond bozoridagi ishtirokini kengaytirish, raqamli investitsion xizmatlarni takomillashtirish va investitsiya platformalari faoliyatini tartibga solish bo'yicha izchil islohotlar amalga oshirilmoqda. Mazkur tezisning asosiy maqsadi fond bozorida investorlarning xulq-atvor xatolarini kamaytirishda moliyaviy savodxonlikning o'rnini ilmiy jihatdan asoslashdan iborat.

Ushbu maqsaddan kelib chiqib, tadqiqotda moliyaviy savodxonlikning investor qarorlariga ta'siri, xulq-atvor og'ishlarining asosiy shakllari, moliyaviy bilim va real investitsion xatti-harakat o'rtasidagi bog'liqlik, shuningdek, raqamli moliyaviy savodxonlikning zamonaviy fond bozori sharoitidagi ahamiyati tahlil qilinadi. Tadqiqotning nazariy asosini xulq-atvor moliyasi, investor psixologiyasi, moliyaviy savodxonlik konsepsiyasi va xalqaro empirik tadqiqotlar natijalari tashkil etadi.

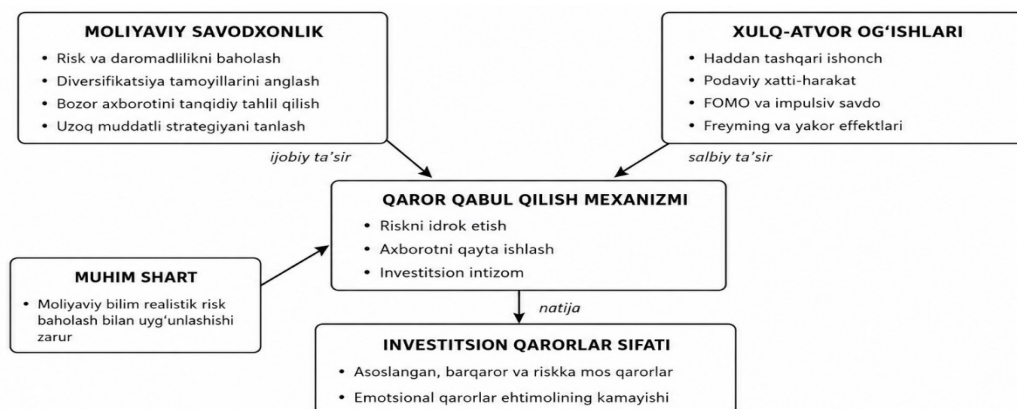
Moliyaviy savodxonlik investorlarning fond bozoridagi qarorlarini shakllantirishda muhim institutsional va psixologik omil sifatida namoyon bo'ladi. Xalqaro tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, investorning moliyaviy bilim darajasi uning riskni baholash, diversifikatsiya tamoyillariga amal qilish, qisqa muddatli bozor tebranishlariga nisbatan munosabat bildirish hamda investitsion qarorlarni emotsional emas, balki tahliliy asosda qabul qilish qobiliyatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Suresh tomonidan olib borilgan tadqiqotda moliyaviy savodxonlik va xulq-atvor og'ishlari investitsion qarorlar sifatiga ta'sir qiluvchi asosiy omillar sifatida ko'rib chiqilgan bo'lib, unda evristik xatolar, freyming effekti, kognitiv illuziyalar va ommaviy ergashuv xatti-harakati investor qarorlarini shakllantiruvchi muhim psixologik omillar sifatida ajratilgan. Mazkur tadqiqotda ma'lumotlar Likert shkalasi asosidagi so'rovnoma orqali yig'ilgan va SEM — strukturaviy tenglamalar modeli yordamida tahlil qilingan.

Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, moliyaviy savodxonlik investorning fond bozorida to'liq ratsional qaror qabul qilishini kafolatlamaydi, biroq xulq-atvor xatolarining salbiy ta'sirini kamaytiruvchi muhim omil sifatida xizmat qiladi. Moliyaviy bilimga ega investor aksiyalar, obligatsiyalar, dividendlar, foiz stavkalari, portfel diversifikatsiyasi, risk va daromadlilik o'rtasidagi bog'liqlikni yaxshiroq anglaydi.

Natijada, bunday investor qisqa muddatli bozor signallari, narxlarning vaqtinchalik o'zgarishlari, ijtimoiy tarmoqlardagi yetarlicha asoslanmagan tavsiyalar hamda ommaviy kayfiyat ta'sirida qaror qabul qilish ehtimolini nisbatan kamaytiradi.

Mazkur bog'liqlikni yanada aniqroq ko'rsatish maqsadida Suresh tadqiqotida bayon qilingan konseptual yondashuv asosida quyidagi diagramma keltiriladi.

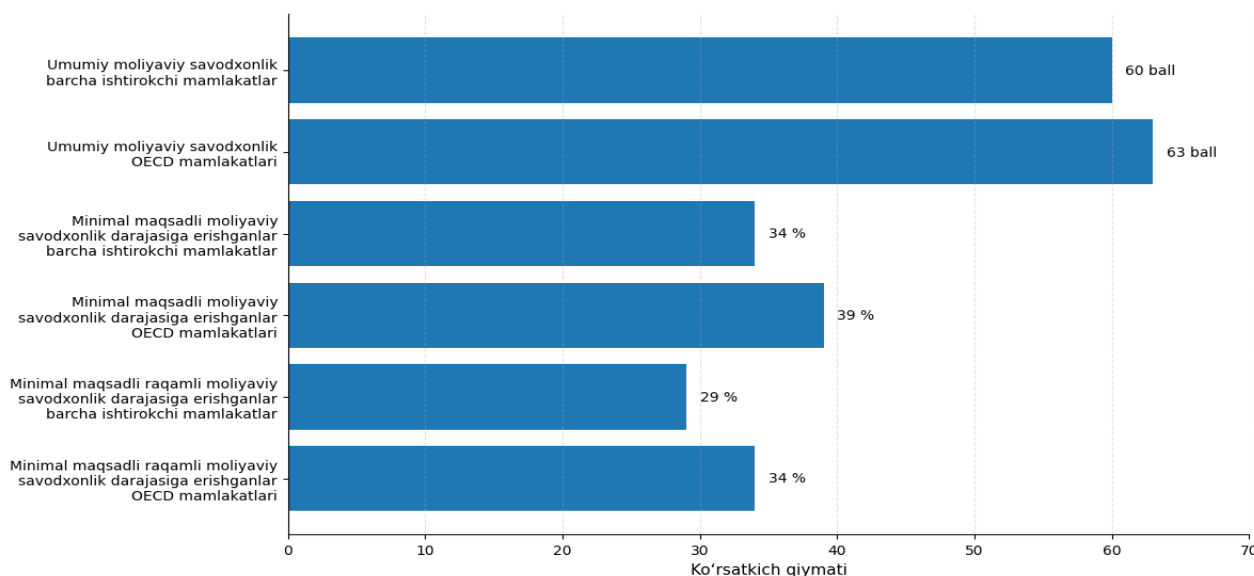

1-rasm. Moliyaviy savodxonlik va xulq-atvor og'ishlarining investitsion qarorlar qabul qilishga ta'siri¹

Ushbu diagrammadan ko'rinib turibdiki, investitsion qarorlar sifati ikki qarama-qarshi yo'nalishdagi omillar ta'sirida shakllanadi. Bir tomondan, moliyaviy savodxonlik investorning riskni tushunish, axborotni tahlil qilish va investitsion portfelni oqilona boshqarish qobiliyatini kuchaytiradi. Ikkinchi tomondan, xulq-atvor og'ishlari investorni emotsional, stereotipik yoki ommaviy kayfiyatga asoslangan qarorlar qabul qilishga undaydi. Shuning uchun moliyaviy savodxonlikning asosiy vazifasi faqat moliyaviy tushunchalarni bilish bilan cheklanmaydi; u investorning psixologik barqarorligi, tanqidiy fikrlashi va riskka nisbatan ongli munosabatini shakllantirishga ham xizmat qiladi.

Xalqaro tadqiqotlar moliyaviy savodxonlikning xulq-atvor xatolariga ta'siri bir xil darajada emasligini ko'rsatadi. Masalan, ommaviy ergashuv xatti-harakatini kamaytirishda moliyaviy savodxonlik muhim ahamiyatga ega, chunki bilimli investor boshqa investorlar harakatini avtomatik takrorlashdan ko'ra, aktivning fundamental ko'rsatkichlari, bozor sharoiti va o'zining investitsion maqsadlarini mustaqil baholashga intiladi. Shu bilan birga, zararlarni qabul qilishdan qochish yoki haddan tashqari ishonch kabi xatolar ko'proq emotsional va psixologik omillar bilan bog'liq bo'lgani sababli, ularni faqat bilim orqali to'liq bartaraf etish murakkab hisoblanadi.

Malik tomonidan 2026-yilda rivojlanayotgan bozorlar sharoitida olib borilgan tadqiqotda xulq-atvor og'ishlari investorlarning riskni idrok etishiga ta'sir qilishi, moliyaviy savodxonlik esa ushbu munosabatda muhim moderator vazifasini bajarishi qayd etilgan. Bu yondashuvga ko'ra, moliyaviy savodxonlik investorning riskka nisbatan subyektiv munosabatini obyektiv baholashga yaqinlashtiradi va investitsion qarorlar sifati uchun muhim himoya mexanizmi sifatida ishlaydi [4].

2-rasm. Moliyaviy va raqamli moliyaviy savodxonlik bo'yicha xalqaro ko'rsatkichlar²

¹ Manba: konseptual yondashuv asosida muallif tomonidan tizimlashtirildi.

² Manba: OECD/INFE "2023 International Survey of Adult Financial Literacy" hisoboti ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tuzilgan.

OECD/INFE tomonidan 2023-yilda 39 ta mamlakat va iqtisodiyot ishtirokida o'tkazilgan xalqaro so'rov natijalariga ko'ra, moliyaviy savodxonlikning umumiy o'rtacha darajasi barcha ishtirokchi mamlakatlar bo'yicha 100 ballidan 60 ballni, OECD mamlakatlari bo'yicha esa 63 ballni tashkil etgan. Shuningdek, kamida 70 ballik minimal maqsadli darajaga erishgan kattalar ulushi barcha ishtirokchi mamlakatlar bo'yicha 34 foiz, OECD mamlakatlari bo'yicha 39 foizni tashkil qilgan. Raqamli moliyaviy savodxonlik bo'yicha esa minimal maqsadli darajaga erishganlar ulushi barcha ishtirokchi mamlakatlar bo'yicha 29 foiz, OECD mamlakatlari bo'yicha 34 foiz bo'lgan [8].

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tahlil jarayonida moliyaviy savodxonlikning fond bozoridagi xulq-atvor xatolarini kamaytirishdagi rolini quyidagi yo'nalishlarda umumlashtirish mumkin.

Moliyaviy savodxonlik investorning riskni anglash darajasini oshiradi. Risk va daromadlilik o'rtasidagi nisbatni to'g'ri tushungan investor yuqori daromad va dalariga tanqidiy yondashadi. Bu esa FOMO, ya'ni foydani qo'ldan boy berishdan qo'rqish holati ta'sirida shoshilinch qaror qabul qilish ehtimolini kamaytiradi.

Moliyaviy bilimga ega investor barcha mablag'ni bitta aksiya, bitta sektor yoki yuqori o'zgaruvchanlikka ega bitta aktivga yo'naltirish bilan bog'liq ehtimoliy risklarni yaxshiroq baholaydi. Bu esa portfel konsentratsiyasi bilan bog'liq xatolarni kamaytiradi. OECD va IOSCO tomonidan so'nggi yillarda e'lon qilingan hisobotlarda moliyaviy savodxonlikning raqamli komponenti alohida ahamiyat kasb etayotgani ta'kidlanadi [8; 9].

O'zbekiston fond bozori uchun ushbu natijalar alohida ahamiyatga ega. Kapital bozoriga yangi chakana investorlarning kirib kelishi, raqamli brokerlik xizmatlarining kengayishi va investitsion platformalar faoliyatining rivojlanishi sharoitida moliyaviy savodxonlikni oshirish bozor barqarorligining muhim shartiga aylanadi. Moliyaviy savodxonlik O'zbekistonda fond bozorini rivojlantirish siyosatida chakana investorlarni himoya qilish va investitsion madaniyatni shakllantirishga xizmat qiluvchi ustuvor yo'nalishlardan biri sifatida qaralishi maqsadga muvofiq.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 2-sentabrdagi PQ-291-son qarori "Kapital bozorini rivojlantirishning qo'shimcha chora-tadbirlari to'g'risida". — Toshkent, 2023. — URL: <https://lex.uz/docs/-6590025> (murojaat sanasi: 02.08.2026).
2. O'zbekiston Respublikasining 2015-yil 3-iyundagi O'RQ-387-son Qonuni "Qimmatli qog'ozlar bozori to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Qonuniga o'zgartish va qo'shimchalar kiritish haqida. — URL: <https://lex.uz/docs/-2662539> (murojaat sanasi: 02.08.2026).
3. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2008-yil 29-dekabrdagi 284-son qarori "Qimmatli qog'ozlar bozori to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Qonunini amalga oshirish chora-tadbirlari haqida. — URL: <https://lex.uz/uz/docs/-1419930> (murojaat sanasi: 02.08.2026).
4. Malik L., Quddus A., Watto W. A., Barakat H. A., Fahlevi M., Aziz A. L. Behavioural Biases and Investment Decisions with Mediating Role of Risk Perception and Moderating Role of Financial Literacy // Discover Psychology. — 2026. — Vol. 6. — Art. 122. — DOI: 10.1007/s44202-026-00669-9.
5. Suresh, G. Impact of Financial Literacy and Behavioural Biases on Investment Decision-Making // FIIB Business Review. — 2024. — Vol. 13, No. 1. — P. 72–86. — DOI: 10.1177/23197145211035481.
6. Inghelbrecht, K., Tedde, M. Overconfidence, Financial Literacy and Excessive Trading // Journal of Economic Behavior & Organization. — 2024. — Vol. 219. — P. 152–195. — DOI: 10.1016/j.jebo.2024.01.010.
7. Grant, S. M., Hobson, J. L., Sinha, R. K. Digital Engagement Practices in Mobile Trading: The Impact of Color and Swiping to Trade on Investor Decisions // Management Science. — 2024. — Vol. 70, No. 3. — DOI: 10.1287/mnsc.2023.00379.
8. OECD. OECD/INFE 2023 International Survey of Adult Financial Literacy. — Paris: OECD Publishing, 2023. — URL: <https://www.oecd.org/financial/education/> (murojaat sanasi: 02.08.2026).
9. IOSCO. Investor Education and Financial Literacy: Global Trends and Policy Approaches. — Madrid: International Organization of Securities Commissions, 2023. — URL: <https://www.iosco.org> (murojaat sanasi: 02.08.2026).

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Maqsudov Hasan

2026. № 4-maxsus son

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

